

خرافات

کلیدواژه: خرافات، اساطیر.

برسش: خرافات را از دیدگاه قرآن کریم توضیح دهید.

پاسخ:

فهرست مندرجات

- ۱ - معنای خرافات
- ۲ - اساطیر
- ۳ - خرافات در قرآن
- ۴ - نمونه‌هایی از خرافات
- ۵ - عوامل خرافات
- ۶ - راهکارهای زدودن خرافات
- ۷ - منابع
- ۸ - پانویس
- ۹ - منبع

معنای خرافات

قرآن کریم، از خرافات با عنوان «اساطیر» یاد کرده است. «اساطیر» به معنای «باطیل» و سخنان بیهوده‌ای است که هیچ پایه و اساسی ندارند^[۱] و مراد از «اساطیر»، نوشته‌های **باطل**، حکایت‌های **دروغ**، افسانه‌های بی‌اساس می‌باشد. «اساطیر» از ریشه «سطر» و جمع الجمع است و «اساطیر» به گفته **راغب** جمع «اسطوره» است.^[۲]

اساطیر

قرآن کریم، به مناسبت‌های مختلف از «خرافات» با عنوان «اساطیر»، یاد کرده است؛ چنان‌که می‌فرماید: «... يَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنَّ هَذَا إِلَّا آسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ؛ ... و کافران می‌گویند اینها افسانه‌های پیشینیان است. در جایی دیگر می‌فرماید: «لَقَدْ وَعَدْنَا هَذَا تَحْنُ وَ آبَاؤُنَا مِنْ قَبْلُ إِنَّ هَذَا إِلَّا آسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ؛^[۴] این وعده‌ای است که به ما و پدرانمان از پیش داده شده، این‌ها همان افسانه‌های خرافی پیشینیان است.» و نیز در سوره‌ها و **آیات** دیگر مانند: **سوره انفال**، ۳۱؛ ^[۵] ۳۱؛ **سوره نحل**، ۲۴؛ ^[۶] **سوره مؤمنون**، ۸۳؛ ^[۷] **سوره فرقان**، ۵؛ ^[۸] **سوره احقاف**، ۱۷؛ ^[۹] **سوره قلم**، ۱۵؛ ^[۱۰] **سوره مطففین**، ۱۲؛ ^[۱۱] کلمه «اساطیر» به معنای افسانه‌ها و خرافات آمده است که غالباً از ناحیه **کفار** و **مشرکان** به **پیامبر اکرم** - صلی الله علیه و آله - و کتاب مقدس قرآن نسبت داده می‌شده است.

خرافات در قرآن

قرآن کریم، همواره با پدیده شوم خرافات مبارزه کرده و با سخنان و **اعمال**، بیهوده مخالف است و در شرایطی بر **قلب** پاک پیامبر گرامی - صلی الله علیه و آله - نازل شد که مسائل خرافی و بی‌اساس و افسانه‌های خیالی و بی‌پایه، جامعه آن روز **حجاز** را به تسخیر خود درآورده بودند و مردم به شدت گرفتار خرافات و مسائل بی‌اساس **جاهلیت** بودند و زنجیرهای **جهل** و گرایش به افسانه‌ها و اساطیر بر دست و پای آنها تنیده شده بود و به **زندگی** پست و ذلت باری تن داده بودند. قرآن کریم، با **آیات** نورانی خود، به تدریج پرده‌های جهل و خرافات را کنار زد و آنها را با واقعیات آشنا نمود؛ چنانکه می‌فرماید: «آنها که از فرستاده (خدا) (و) پیامبر «امی» پیروی می‌کنند، کسی که صفاتش را در **تورات** و **انجیلی** که نزدشان است می‌یابند و آنها را به معروف دستور می‌دهد و از منکر باز می‌دارد، پاکیزه‌ها را برای آنها **حلال** می‌شمرد، ناپاکی‌ها را **تحريم** می‌کند، و بارهای سنگین و زنجیرهایی را که بر آنها بود (از دست و پایشان) بر می‌دارد، آن‌که به او **ایمان** آورند و حمایتش کردند و یاریش نمودند و از نوری که با او نازل شده، پیروی کردند، آنان رستگاران‌اند».^[۱۲] در جایی دیگر می‌فرماید: «و (مشرکان) سهمی از آنچه **خداوند** آفرید، از زراعت و چهارپایان برای او قرار دادند و گفتند - به گمان آنها - این مال خداست و این مال شرکای ما (یعنی **بت‌ها**) است، آنچه مال شرکای آنها بود به خدا نمی‌رسید، ولی آنچه **مال** خدا بود به شرکایشان می‌رسید...».^[۱۳] و به این صورت به مطالب غیرواقعی و بی‌اساسی، مثل مقدس بودن بت‌ها و اعتقاد به اینکه آنها می‌توانند حاجات آنها را برآورده سازند و یا با **غضب** خود خساراتی را بر آنها وارد نمایند!! خرافات، اساطیر و باطیل در هر جامعه‌ای می‌تواند تأثیرات بسیار منفی و ناهنجاری را به دنبال داشته باشد. عقب ماندگی از جهات مختلف، رکود، بی‌هویتی، **انحرافات اخلاقی** و عقیدتی، **شرک** به خدا، **عفت** و.. از محصولات و دستاوردهای ابتلا به خرافات و افسانه‌های بی‌اساس می‌باشد و جوامع بشری هرچه از نظر **علم** و **فرهنگ** عقب مانده باشند به همان نسبت خرافات و اوهام در میان آنان زیادتر خواهد بود.

نمونه‌هایی از خرافات

در **تاریخ** اسلام، نمونه‌های زیادی از **گرفتاری** مردم در چنگال اساطیر و خرافات نقل شده است. به عنوان مثال علت نوشیدن آب توسط **حیوانات** را وجود دیوها در میان شاخ و جسم حیوانات می‌دیدند و یا اگر کسی را **عقرب** و مار می‌گزید، بر گردن مار و عقرب گزیده، زیور آلات طلائی می‌آویختند و...^[۱۴]

عوامل خرافات

عواملی مانند: جهل و نادانی به عقاید اصیل اسلامی، مفاهیم قرآن، تقلیدهای کورکورانه از آداب و رسوم جاهلیت، [۱۵] سودجویی و منفعت‌طلبی برخی از افراد؛ مانند: ماجرای گوساله‌پرستی، پیروان حضرت موسی علی نبینا و آله - علیه‌السلام - [۱۶] [۱۷] تأثیرات عقاید خرافی پیشینیان و تعصب‌های بی‌جا و بدون پایه و... [۱۸]

چنان‌که قرآن کریم، با طرح برخی از عوامل و اسباب خرافات به مبارزه با آن پرداخته؛ از طرفی با راهکارها و راهنمایی‌ها در جهت زدودن و برداشتن خرافات در میان مردم تلاش کرده است.

راهکارهای زدودن خرافات

در بسیاری از آیات خداوند تبارک و تعالی انسان‌ها را به تعقل و اندیشه در این امور توجه داده است؛ چنان‌که می‌فرماید: «كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ» [۱۹]؛ و نیز حدید/۱۷؛ [۲۰] مائده/۵۸؛ [۲۱] نحل/۶۷. [۲۲] این چنین خداوند آیات خود را برای شما شرح می‌دهد، شاید اندیشه کنید!»

خداوند تبارک و تعالی برای از بین بردن خرافات و اوهام و از طرفی نشر و گسترش حقایق و معارف الهی پیامبران فراوانی را مبعوث فرموده و به آنها مأموریت داده که انسان‌ها را با حقایق آشنا سازند. ما در هر امتی رسولی برانگیختیم که: «خدا را یکتا را بپرستید؛ و از طاغوت اجتناب کنید!» خداوند گروهی را هدایت کرد، و گروهی ضلالت و گمراهی دامانشان را گرفت، پس در روی زمین بگردید و ببینید عاقبت تکذیب کنندگان چگونه بود.

هم‌چنین یکی دیگر از راه‌های جلوگیری از ترویج خرافات، **امر به معروف و نهی از منکر** می‌باشد؛ زیرا گرایش به خرافات از منکرات به حساب می‌آید؛ چنان‌که قرآن کریم می‌فرماید: «وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ» [۲۳] باید از میان شما، جمعی دعوت به نیکی، و امر به معروف و نهی از منکر کنند! و آنها همان رستگاران‌اند». [۲۴]

منابع

- علامه طباطبایی، مجدحسین، المیزان فی تفسیر القرآن، تهران، دارالکتب اسلامیة، ج ۱، ص ۴۲۶-۴۲۸؛ ج ۶، ص ۱۶۷-۱۷۱؛ ج ۷، ص ۲۸۲-۲۹۰؛ ج ۸، ص ۲۰۸-۲۹۲.
- دشتی حسینی، سیدمصطفی، معارف و معاریف، قم، چاپ صدر، ۱۳۷۶ هجری شمسی، ج ۵، ص ۱۰۹-۱۱۱.
- برنامه نرم‌افزاری تبیان ۴، برنامه فرهنگ موضوعی قرآن، علی اکبر هاشمی رفسنجانی، موضوع خرافات، تهیه و تنظیم مرکز فرهنگ و معارف قرآن دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم.
- علی کرمی، ظهور و سقوط تمدن‌ها از دیدگاه قرآن، قم، نشر مرتضی.
- مجدد گیلانی، قرآن و سنن الهی در اجتماع بشر، نشر سایه.
- معیارها و عوامل تمدن از نظر قرآن، تهیه و تنظیم، بنیاد باقرالعلوم علیه‌السلام، قم، ناشر دارالقرآن الکریم.

پانویس

- ↑ طریحی، فخرالدین، مجمع البحرین، ج ۱، ص ۶۲۸.
- ↑ قرشی، سید علی‌اکبر، قاموس قرآن، ج ۳، ص ۲۶۶، تهران، دارالکتب الاسلامیه.
- ↑ انعام/سوره ۶، آیه ۲۵.
- ↑ نمل/سوره ۲۷، آیه ۶۸.
- ↑ انفال/سوره ۸، آیه ۳۱.
- ↑ نحل/سوره ۱۶، آیه ۲۴.
- ↑ مؤمنون/سوره ۲۳، آیه ۸۲.
- ↑ فرقان/سوره ۲۵، آیه ۵.
- ↑ احقاف/سوره ۴۶، آیه ۱۷.
- ↑ قلم/سوره ۶۸، آیه ۱۵.
- ↑ مطففین/سوره ۸۳، آیه ۱۳.
- ↑ اعراف/سوره ۷، آیه ۱۵۷.
- ↑ انعام/سوره ۶، آیه ۱۲۶-۱۴۰.
- ↑ سبحانی، جعفر، فروغ ابدیت، ج ۱، ص ۶۲۰-۶۲۵، قم، دفتر تبلیغات اسلامی.
- ↑ بقره/سوره ۲، آیه ۱۷۰.
- ↑ طه/سوره ۲۰، آیه ۸۷.
- ↑ طه/سوره ۲۰، آیه ۹۶.
- ↑ بقره/سوره ۲، آیه ۱۷۰.
- ↑ بقره/سوره ۲، آیه ۲۴۲.
- ↑ حدید/سوره ۵۷، آیه ۱۷.
- ↑ مائده/سوره ۵، آیه ۵۸.
- ↑ نحل/سوره ۱۶، آیه ۶۷.
- ↑ آل عمران/سوره ۳، آیه ۱۰۴.
- ↑ تفسیر نمونه، ج ۲، ص ۲۷.

منبع

سایت اندیشه قم، برگرفته از مقاله «خرافات»، تاریخ بازبایی ۱۳۹۵/۱۰/۱۸.

رده‌های این صفحه: فرهنگ و اجتماع | باورهای خرافی